

Analyse: OK 2008. Hvem tager ansvaret for et indgreb?

Vil Dansk Folkeparti bakke regeringen op, hvis – eller når – der skal et politisk indgreb til? Og hvad med Socialdemokraterne – kan de holde til at stemme for?

ANALYSE

Politiken 2. sektion, 9. april 2008

JESPER DUE og JØRGEN STEEN MADSEN

Traditionen for politiske indgreb i konflikter på arbejdsmarkedet er en afgørende skillelinie i dansk politik. Sådan ser det i hvert fald ud, hvis man analyserer stemmeafgivningen ved de væsentligste indgreb i perioden fra 1975 til 1999 (Se faktaboks). Mens de fire gamle partier – Socialdemokraterne, Radikale Venstre, Konservative og Venstre – som hovedregel stemmer for sådanne indgreb, stemmer venstrefløjens i form af SF og Enhedslisten (og tidligere VS og DKP) altid imod.

Derved tegnes en skillelinie, der går mellem såkaldt regeringsbærende partier, dvs. partier, der sidder i regering eller har en forventning om på et tidspunkt at gøre det, og partier, der er i permanent opposition. Partier, der har udsigt til at komme i regering, synes i højere grad at være parate til at sætte taktiske politiske hensyn og/eller ideologiske standpunkter til side, fordi de tænker på, hvad de ville gøre i en tilsvarende situation, hvis de selv sad med regeringsmagten.

Denne skillelinie har i dag fået fornyet aktualitet, fordi et politisk indgreb i forhold til strejker på det offentlige arbejdsmarked ser ud til at blive den forventede afslutning på OK 2008. Det sker i en situation, hvor SF stormer frem i meningsmålingerne, og hvor SF's formand, Villy Søvndal, fører kampagne for SF's deltagelse i en kommende SRF-regering. Vil det påvirke SF's stemmeafgivning, hvis et forslag om et politisk indgreb bliver en realitet? Og hvordan vil Socialdemokraterne stille sig, når partiet ikke alene er presset af SF, men også af Dansk Folkeparti, der med held har gjort indhug i partiets vælgere både med udlændinge- og velfærdspolitikken?

Der er i Danmark siden første halvdel af 1930'erne udviklet en tradition for, at konflikter på arbejdsmarkedet stoppes med politiske indgreb, hvis det skønnes, at parterne ikke selv har udsigt til at nå et resultat. De politiske partier respekterer i hovedsagen parternes selvregulering, når det gælder fastsættelsen af løn- og arbejdsvilkår på arbejdsmarkedet – den såkaldte danske model – men et flertal i Folketinget griber som regel ind, når konflikterne vurderes at kunne få negative samfundsøkonomiske og/eller samfundspolitiske konsekvenser.

Det er en omdiskuteret praksis, der bl.a. af den internationale arbejdsorganisation, ILO, er blevet stærkt kritiseret. Fx fastslog ILO, at indgrebet i storkonflikten på det private arbejdsmarked i 1998 var i strid med strejkeretten. Men sådanne afgørelser har ikke fået danske partier til at ryste på hånden. Traditionen med politiske indgreb er blevet fastholdt.

For at forhindre, at politiske indgreb på sigt truer aftalemodellen, har det været en del af traditionen med indgreb, at der ikke ved den politisk intervention er givet forbedringer udover det niveau, der i forvejen aftegnede sig i parternes egne forhandlinger. Hvis der politisk lægges noget oveni, er risikoen, at det vil blive meget vanskeligere i de næste runder at nå forlig gennem parternes egne forhandlinger, fordi nogle vil spekulere i, at de kan opnå mere efterfølgende på Christiansborg.

I enkelte tilfælde er der dog politisk blevet lagt en ekstra godbid oveni, men det har som hovedregel været i forhold til et samlet område som fx til hele LO/DA-området på det private arbejdsmarked ved indgrebet i storkonflikten i 1998. Det har således været forbedringer, der så at sige kommer alle til gode. Der er ikke tale om, at enkeltgrupper ved at gå i konflikt har opnået mere, end de grupper, som har indgået et forlig.

Hvis OK 2008 slutter på samme måde som tidligere gennemførte indgreb i forhold til partielle konflikter, vil det derfor være i form af et politisk indgreb, der fastholder niveauet i de forlig, der allerede er indgået. Og ud fra den eksisterende praksis har de organisationer, som er på vej i konflikt, ikke udsigt til at opnå ekstra lønstigninger her og nu. Men spørgsmålet er selvfølgelig, om der i den særlige politiske situation, der kendetegner Christiansborg i første halvår 2008, stadig vil være et flertal, der vil fastholde de gældende principper.

Både Dansk Folkeparti og Socialdemokraterne har undervejs afgivet løfter om ekstra milliarder til særlige grupper. Det er løfter der siden blev neutraliseret, men de strejkende organisationer vil naturligvis forlange dem indfriet, hvis situationen ender med et politisk indgreb. I en parlamentarisk situation, hvor Dansk Folkeparti igen sikrer VK-regeringens faste flertal, og hvor oppositionen står svækket tilbage, vil det være nærliggende at bore i Dansk Folkepartis tidligere støtte til de offentligt ansatte. Det gælder ikke mindst for et ramt Socialdemokrati. Derfor vil det måske være en fristelse for partiets ledelse at lægge den traditionelle opbakning bag politiske indgreb til side. Hvis Socialdemokraterne nærmest på forhånd stiller deres mandater til rådighed, får Dansk Folkeparti mulighed for at krybe i ly bag det flertal, der så vil være tilstede, og vil uden omkostninger fortsat kunne ytre sympati med SOSU-assistenterne.

Derfor er der mulighed for, at der vil udvikle sig en politisk nervekrig om et eventuelt indgreb, og det kan ikke udelukkes, at fristelsen for det taktiske nej vil blive så stor, at Socialdemokraterne næsten ikke kan modstå den.

Denne fristelse bliver ikke mindre af SF's fremmarch i meningsmålingerne. Bortset fra et indgreb på landbrugsområdet i 1969, der ramte arbejdsgiverne mere end

LO, har SF aldrig stemt for et politisk indgreb. Set fra de regeringsbærende partiers synsvinkel er det vel netop et typisk udtryk for, at SF ikke hører hjemme i deres kreds. SF har også hidtil holdt fast i, at der skal ekstra milliarder til særlige grupper. Det har partiets formand, Villy Søvndal, flere gange sagt, og har derudover – tilsyneladende uden at tænke på indgrebet i 1969 - tilføjet: ”SF har aldrig deltaget i et politisk indgreb [...] og det er helt usandsynligt, at SF deltager i det.”

Man skal nok derfor ikke forvente, at SF vil understrege sit erklærede ønske om regeringsdeltagelse med en nyorientering i dette spørgsmål. Med et fremstormende SF og et Socialdemokrati i knæ bliver det yderligere vanskeligt for Socialdemokraterne at lægge stemmer til et formentligt upopulært indgreb, som SF vil stemme imod.

Spørgsmålet er derfor, om regeringen kan holde sit eget parlamentarisk grundlag på plads. Det kan blive en vanskelig manøvre, som måske kan gøres lettere, hvis der kan skabes en åbning, der antyder mulighederne for en senere løsning af de problemer, som grupper af offentligt ansatte er utilfredse med. Det kunne være i form af nedsættelse af en lønkommission, som eksempelvis DSR har stillet krav om at få etableret. Så kan man vise en vis imødekommenhed uden at slække på principperne.

Vi har i en artikel i FAOS' Årbog for 2007 nærmere redegjort for udviklingen af traditionen for politiske indgreb i konflikter på arbejdsmarkedet i Danmark. Årbogen udkommer i slutningen af april, men vores artikel kan allerede nu læses på www.faos.dk.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er professorer og arbejdsmarkedsforskere ved forskningscenteret FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Faktaboks: Partiernes stemmeafgivning ved politiske indgreb i overenskomstfornyelser 1975-1999

	Stemmetal i Folketinget	Socialdemokraterne	Radikale Venstre	Konservative	Venstre	Dansk Folkeparti	SF	Enhedslisten
1975	124-45	For	For	For	For	-	Imod	Imod
1977	102-50-20	For	For	For	Undlod	-	Imod	Imod
1979	88-50-36	For	Undlod	Undlod	For	-	Imod	Imod
1985	85-80	Imod	For	For	For	-	Imod	Imod
1995	96-14	For	For	For	For	-	Imod	Imod
1998	95-12-10	For	For	For	For	Undlod	Imod	Imod
1999	85-12	For	For	For	For	For	Imod	Imod

Note: Det er kun parter, der stadig er på Christiansborg, der er medtaget i opgørelsen. For Enhedslistens vedkommende er dog medtaget stemmeafgivning for VS og DKP – to af de

partier, der blev en del af Enhedslisten. Fremskridtspartiet er ikke på tilsvarende vis medtaget som forløber for Dansk Folkeparti, da der er et overlap mellem de to partier i slutningen af perioden. Fremskridtspartiet stemte nej til alle indgreb i 1970'erne og 1980'erne, men ja i 1995 og 1998.

Indgrebene 1975, 1977 og 1979 omfattede såvel det private som det offentlige arbejdsmarked, mens indgrebet i 1998 alene omfattede det private arbejdsmarked. Indgrebene i 1995 og 1999 var over for partielle konflikter på sundhedsområdet.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er begge professorer og arbejdsmarkedsforskere ved forskningscenteret FAOS på Københavns Universitet.

*FAOS
09.04.08*